

Co jsou zač ta pravidla onoho „mezinárodního řádu založeného na pravidlech“?

 cz24.news/co-jsou-zac-ta-pravidla-onoho-mezinarodniho-radu-zalozeneho-na-pravidlech

6. září 2023

Ruská invaze na Ukrajinu podle EU podkopává mezinárodní řád založený na pravidlech. Tuto větu lze najít v každém dokumentu EU, který zdůvodňuje uvalení sankcí na ruské firmy i jednotlivce. Klaus Lehmann a Sergio Ferrari v několika článcích zveřejněných německém magazínu NachDenkSeiten názorně vysvětlují, jak jsou napsána pravidla onoho mezinárodního řádu.

Kdo se domnívá, že mezinárodní právo tvoří dokumenty jako Charta OSN a mezinárodní úmluvy, u nichž generální sekretariát OSN vykonává funkci uschovatele, zná jen menší část pravdy o globalizaci založené na údajných pravidlech.

Formálně tvoří Charta OSN základní dokument současného uspořádání vztahů mezi zeměmi. Podle jejího článku 41 je k vyhlášení hospodářských sankcí nebo dopravní blokády kteréhokoli

státu příslušná pouze Rada bezpečnosti OSN. Jen a pouze Radě bezpečnosti OSN svěřuje Charta v článku 42 pravomoc k vyhlášení válečných operací proti státu, který ohrožuje mezinárodní mír a bezpečnost.

Reálně EU vyhlásila proti Rusku deset sankčních balíčků, které obsahují více než 2300 omezení mezinárodního obchodu a přepravy osob a zboží. Proti Iránu EU uplatňuje více než 1.700 sankcí omezujících vzájemný obchod. Stejně nelegálně uvalila EU spolu s USA sankce proti Srbsku a republice Srbské v Bosně. Výčet by mohl pokračovat balíkem sankcí uvalených protiprávně na Sýrii, Libyi, Venezuelu atd.

Od konce 2. světové války a sjednání Charty OSN na konferenci v San Francisku proběhlo ve světě 179 válek. Pouze ve dvou případech nařídila vojenské operace Rada bezpečnosti OSN. Na třetině z nich se přímo podílely USA. Od roku 1945 pomocí svých ozbrojených sil vojensky napadly nebo pomocí paramilitárních organizací jako Eskadry smrti provedly vojenské převraty v 56 zemích.

Velkou část mezinárodního právního rámce tvoří úmluvy OSN, například o mořském právu. Tento dokument stanoví pravidla pro nerušený provoz mezistátní civilního námořní přepravy. Kodifikuje rovněž principy pro vytvoření výhradních ekonomických zón, kolem mořských pobřeží a kolem ostrovů. Podle této Úmluvy je to pouze Rada bezpečnosti OSN, kdo je oprávněn nařídít námořní blokádu některé země, nebo zadržování a prohlídky civilních lodí, které s nákladem nebo lidmi směřují do některé země.

V praxi však můžeme vidět lodě tureckého vojenského námořnictva, jak v pobřežních vodách Kypru – členského státu EU – zastavují a „šacují“ civilní plavidla plující pod italskou, řeckou, španělskou nebo německou vlajkou. Od roku 2019 turecké těžažské lodi bezostyšně

kradou plyn a tzv. „bílý led“, což je extrémně stlačený zemní plyn, v řecké výhradní ekonomické zóně kolem egejských ostrovů. A celá slavná EU se nezmohla na více než vyjádření znepokojení.

Podle Charty OSN i Úmluvy o mořském právu by spory mezi Tureckem na jedné straně a Řeckem, Kyprem a zeměmi, jejichž lodí protiprávně napadá turecké vojenské námořnictvo na druhé straně, měl řešit Mezinárodní soudní dvůr. Řecko a Kypr se opakovaně pokoušely své problémy s tureckým pirátstvím předložit k posouzení právě této soudní instanci OSN. K řešení sporů nikdy nedošlo, protože Turecko odmítlo uznat autoritu Mezinárodního soudního dvora a odmítlo do arbitrážního tribunálu vyslat svého rozhodce. V praxi tak o vrtání v řeckém pobřežním šelfu a plavbě v kyperských výsoštných vodách rozhoduje početnost vojenských lodí tureckého námořnictva a odhodlání použít násilí ze strany tureckého vrchního vojenského velení. Přesto, že to Charta OSN výslovně zakazuje a nařizuje se zdržet i výhrůžek použitím ozbrojených sil bez souhlasu Rady bezpečnosti.

Součástí mezinárodního práva jsou i Mezinárodní pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech, stejně jako úmluvy Mezinárodní organizace práce (ILO). K dohledu nad jejich dodržováním byla ustavena ministerská konference, která se schází jednou ročně v Ženevě. V případě nedodržování závazků je oprávněna členský stát upozornit formou dopisu, že porušuje některou z úmluv. Takto se již v roce 2004 český ministr práce a sociálních věcí Zdeněk Škromach (ČSSD) dozvěděl, že ČR porušuje ustanovení Úmluvy ILO o minimálních standardech sociálního zabezpečení a Úmluvy o invalidních, starobních a pozůstalostních dávkách, v nichž se ČR zavázala, že poměr vypláceného průměrného starobního důchodu neklesne pod 50% průměrné mzdy v národním hospodářství. Neudělal s tím vůbec nic. Rozdíl mezi výší důchodů a průměrné mzdy se od té doby každoročně zhoršuje. A celá slavná ILO se zmohla jen na další dopisy dalším ministrům.

Velký balík mezinárodně právních dokumentů tvoří mezistátní dohody o vzájemné ochraně investic a o zamezení dvojího zdanění. Doplňují je vícestranné obchodní dohody jako je smlouva o severoamerické zóně volného obchodu (NAFTA). V českém parlamentu bývají ratifikovány za minimálního zájmu poslanců a senátorů. Rozprava kolem nich obvykle sestává z přečtení zpravodajské zprávy, v níž garanční zahraniční nebo hospodářský výbor doporučují smlouvu ratifikovat nebo prodloužit. Diskuse většinou žádná. Následuje schválení 67 poslanci nebo 27 senátory. To je minimum, které jednací řády předepisují ke schopnosti parlamentních komor se usnášet.

Smlouvy o vzájemné ochraně investic i obchodní dohody obsahují ustanovení o řešení sporů mezi investorem a hostitelských státem, zkráceně označované jako ISDS. Sergio Ferrari v článku „Nadnárodní korporace vnucují latinskoamerickým zemím svůj pohled na právo“ upozorňuje, že ustanovení o ISDS, obsažená v těchto smlouvách, umožňují nadnárodním korporacím při sporech se státem zcela obejít vnitrostátní soudy. Doložky o ISDS umožňují zahraničním investorům žalovat státy u mezinárodních arbitrážních soudů, pokud se domnívají, že veřejná politika uvedených států, včetně těch, které chrání životní prostředí nebo zdraví, ovlivňuje jejich zájmy a zisky.

Webová stránka ISDS Impacts, která přebírá studii Transnational Institute (TNI), vysvětluje, že „systém řešení sporů mezi investorem a státem je ztělesněn v tisících mezinárodních smluv“. Je to mechanismus, který umožňuje zahraničním investorům žalovat vlády u mezinárodních soudů, pokud se domnívají, že změny v legislativě nebo ve vládní politice nepříznivě ovlivňují jejich zisky. A to dokonce v případech změn, které mají chránit životní prostředí nebo zdraví občanů.

K žalobám proti státům jsou nejčastěji používané Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů (ICSID), Mezinárodní arbitrážní soud, Mezinárodní obchodní komory, nebo Komise OSN

pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL). V něm za ČR řadu let působil jako arbitr bývalý ministr školství Vladimír Balaš (STAN).

Spor začíná podáním žaloby a vysláním arbitra za žalující stranu. Druhého arbitra by do tribunálu měl jmenovat napadený stát. Oba delegáti pak společně vybírají předsedu soudu, na němž se obě strany shodnou. „Žaloby, které neuznávají jurisdikci národních soudů zemí, ve kterých tyto mezinárodní společnosti působí, podává malá skupina soukromých právníků. Ve své roli arbitrů mají pravomoc rozhodovat o jakémkoli případu. Obecně platí, že tito právníci považují zisky žalujících společností za důležitější, než veřejný zájem odpůrce. Historie ukazuje, že tyto globální arbitráže obvykle prospívají velkým korporacím.

V důsledku toho rozsudky proti státům zaručují těmto soukromým korporacím milionové zisky na úkor příslušné státní kasy.“, konstatuje v článku Neoliberální ofenziva nadnárodních korporací proti jihoamerickým zemím Klaus Lehmann .

Podle Sergia Ferrariho „se za posledních 30 let tlak zahraničních investorů na země Latinské Ameriky každým dnem zvyšoval a počet soudních sporů o „porušení smlouvy“ těmito zeměmi se znásobil. Ze šesti známých případů v roce 1996 se počet zvýšil na dnešních 1190.

Během tohoto období bylo státům nařízeno zaplatit 33,638 miliardy USD, které tak zmizely z veřejné kasy. Podle TNI se sídlem v nizozemském Amsterdamu je to o třetinu více než ztráty způsobené následky přírodních katastrof na kontinentu v letech 1970 až 2021.

Podle nejnovější zprávy Bettiny Mueller a Luciany Ghiotto z výzkumného týmu TNI, zveřejněné v posledním srpnovém týdnu a obsahující aktualizované údaje do 31. prosince 2021 Argentina, Venezuela, Mexiko, Peru a Ekvádor prohrály ve 211 případech žalob podaných nadnárodními společnostmi. Tyto země v posledních třech desetiletích trpěly největšími právními tlaky.“

Podle Lehmanovy analýzy rozhodčí soudy rozhodují ve prospěch korporací v 62 % sporů. Peníze, které jsou ve hře, by mohly ukončit extrémní chudobu v 16 zemích regionu.

Španělská právní organizace Ecologistas en Acción provedla hloubkovou analýzu souboru investičních a obchodních dohod. Z jejího rozboru vychází, že tyto dohody, jsou „základní nástroj liberální globalizace. Nadnárodní korporace při arbitrážích se státy těží ze tří prvků, které tvoří jejich podstatu:

1) Extrémně vágní formulace většiny těchto právních nástrojů, umožňující stíhat stát téměř z jakéhokoli důvodu.

2) Neprůhledné a netransparentní metody používané k řešení případů, které nakonec rozhodují mezinárodní rozhodci.

3) Jednostrannost a exkluzivita ISDS, protože investoři mohou odsuzovat státy, ale nepřijímají opačnou situaci, to znamená, pokud jde o investory, kteří poruší jakoukoli část dohody nebo když poruší lidská práva, vnitrostátní zákony nebo právní závazky z jiných mezinárodních smluv, nelze je žalovat ani soudit.

Podle TNI tvoří 327 žalob podaných proti zemím Latinské Ameriky a Karibiku za posledních 30 let čtvrtinu všech případů podaných nadnárodními společnostmi v celém světě. Převážnou většinu žalob – 86,8 % případů – podali američtí, kanadští a evropští investoři. Mezi Evropany firmy především ze Španělska, Nizozemska, Velké Británie a Francie. Tři ze čtyř případů byly předloženy ICSID, jedné z pěti organizací, které tvoří Skupinu Světové banky (WBG). Výsledky hovoří samy za sebe: V 62 % případů se státy vyhnuly porážce před soudem jen s pomocí vyplacení odškodného jako mimosoudního vyrovnání žalobci.

Zkušenosti s mezinárodním arbitrážním systémem má již 23 ze 42 zemí Latinské Ameriky a Karibiku. Zvláště silně jsou arbitrážemi napadány Argentina, která čelí 62 žalobám, Venezuela, s níž se

soudí 55 nadnárodních korporací, Mexiko, jež čelí 38 žalobám, Peru je žalovanou stranou v 31 případech a Ekvádor, který se brání před 25 arbitrážními tribunály.

Mechanismus pronásledování států Latinské Ameriky podle Sergia Ferrariho zesílil zejména v letech 2011 až 2021. Během tohoto období vzrostl počet žalob z 91 na 180, čímž se celkový počet případů zdvojnásobil. Většinu těchto žalob podaly nadnárodní společnosti zabývající se těžbou ropy a zemního plynu a výrobou elektřiny.

Argentina, která prohrála 87% soudních sporů musela kvůli mezinárodním arbitrážím v roce 2001 vyhlásit státní bankrot. Vzdát fixaci kurzu pesa vůči dolaru musela země po vyplacení 5 miliard dolarů převedených španělské bankovní společnosti Repsol na základě dohody o narovnání. Současně byla Argentina odsouzena k zaplacení 9,222 miliardy dolarů odškodného ve sporech se zahraničními investory.

V článku „Nadnárodní korporace posilují neoliberální ofenzívu proti latinskoamerickým státům“ upozorňuje Klaus Lehmann na fakt, že „soudní spory stojí státy miliony dolarů na výdajích za advokáty a arbitry. I v případech, kdy arbitrážní tribunály rozhodnou ve prospěch států, není neobvyklé, že státy utrácejí miliony dolarů za najímání advokátních kanceláří na svou obranu, které si mohou za radu účtovat až 1000 dolarů za hodinu. Symbolickým případem je causa Ekvádoru, který do roku 2013 vynaložil 155 milionů dolarů na zajištění své právní obrany a úhradu nákladů arbitráže.“

Nejhorší zkušenosti s mezinárodními arbitrážemi má z jihoamerických zemí Venezuela. Arbitři ji odsoudili v 64% sporů. Ve sporu s americkou naftařskou firmou Conoco Phillips sice dokázala vysoudit 8,366 miliardy USD. Vzápětí se však stala nejvíce sankcionovanou zemí v jižní Americe. Po převzetí prezidentské funkce v roce 1999 nařídil bývalý plukovník výsadkářů Hugo Chavez kontrolu ve státní ropné firmě PDVSA. Při prověrce plateb za prodej

ropy a plynu a odvodů do státního rozpočtu bylo zjištěno, že americké ropné konsorcium systematicky okrádalo stát. Těžební licence byly předchozí vládou nastaveny tak, že americká firma platila státu procentní podíl z prodeje ropy a plynu. Obě komodity zkorumpované vedení firmy prodávalo pod cenou do schránkových firem papírově umístěných v Belize, které je pak za plnou cenu prodávaly dál do USA. Do venezuelského státního rozpočtu však přicházely poplatky pouze z podceněných obchodů. Jejich výše nedosahovala ani 2% ceny na světových trzích.

Po odhalení skandálu Chavez prosadil změnu ústavy, která vedla ke znárodnění těžby ropy a plynu i jejich prodeje. V reakci na rozsudek arbitrážního tribunálu, který US firmu odsoudil k doplacení sporného podílu z poplatků za prodej ropy USA a EU uvalily na Venezuelu sérii sankcí. Včetně tak absurdních, jako je zákaz vývozu léků a antikoncepce. Uvalení těchto sankcí nebylo ani projednáno v Radě bezpečnosti OSN, kde zařazení tohoto bodu na program jednání vetovala Velká Británie.

Celkový souhrn arbitrážních žalob proti jihoamerickým zemím je zdrcující. Nadnárodní korporace požadují v probíhajících soudech 240,733 miliard USD. V 68 z 327 žalob ale podle evidence TNI nejsou známy požadované částky, takže toto číslo je výrazně vyšší. Pokud jde o probíhající soudní spory, je známo pouze to, co společnosti uplatňují ve 44 z 96 aktuálně projednávaných případů.

Latinskoamerické země v nich bojují o 49,626 miliardy USD. Podle Klause Lehmana je arbitrážní realita taková, jako by spolu v ringu bojovali dva herci (boxer a rozhodčí) proti druhému boxerovi, který byl vyřazen údery čtyř pěstí.

Po prostudování statistiky o arbitrážích proti jihoamerickým zemím řadě pravidelných čtenářů Telegramu mohlo „docvaknout“, proč je v posledních měsících na kanálu PMC Wagner Group zveřejňováno tolik článků právě ve španělštině.

„Hudebníci“ jsou od roku 2018 pevně usazeni ve Venezuele. Po sérii sporů kolem platnosti referenda o změně ústavy a průběhu prezidentských voleb prohlásila většina venezuelského parlamentu za prezidenta svého dosavadního předsedu Juana Guaidóa, který se voleb ani nezúčastnil jako kandidát. Za legitimního představitele Venezuely Guaidóa uznaly USA a státy EU. Včetně bývalého českého premiéra Andreje Babiše (ANO) a bývalého prezidenta Miloše Zemana. Dosavadní prezident Nicolás Maduro, který volby podle součtu hlasů vyhrál, se však odmítl vzdát a se svými spojenci se uchýlil na ruskou leteckou základnu La Orchia odkud požádal o pomoc Šanghajskou organizaci pro spolupráci. Ostrovní základnu ruské letectvo používá od roku 2018 k výměně posádek a doplnění paliva do nadzvukových bombardérů Tu-160, které s jadernými raketami na palubě hlídkují kolem pobřeží USA.

Na pomoc Madurovi vyslal Kreml výsadkáře a vojenské instruktory PMC Wagner. Orchestranti převzali roli osobní ochranky prezidenta a ruští výsadkáři sestavili nové armádní jednotky označované jako Colectivos, s jejichž pomocí se Madurovi podařilo znovu ovládnout zemi a Guaidóa vytlačit do exilu na Ambasádu USA.

Ekonomicky Venezuelu podržely spolu s Ruskem zejména Čína a Indie. Po zmrazení venezuelských zlatých a devizových rezerv US centrální bankou FEDem a sankcemi EU všichni tři zakládající členové BRICS kývli na Madurův návrh barterových obchodů s ropou, plynem a nerosty těženými ve Venezuele. Ze vzájemných obchodů byl zcela vynechán dolar a obchody byly na barterovém principu uzavírány formou ropa za léky nebo plyn a thorium za těžební a obráběcí stroje. Venezuele se touto metodou podařilo ustát společný sankční tlak USA a EU. Letos se dokonce Madurova vláda dostala i k části zmrazených devizových rezerv, které jí výměnou z prodej ropy odblokoval americký FED i Evropská centrální banka.

Po loňském neúspěchu Bidenovy žádosti o zvýšení těžby ropy, na kterou Saudská Arábie spolu s Ruskem reagovaly snížením těžby o milion barelů, vyslal Bílý dům na nákup ropy do Venezuely zástupce

ropné společnosti Chevron. Američané oficiálně nakupovali ropu pro Evropu. Část černého zlata však ve skutečnosti skončila i v poloprázdných zásobnících v USA, které vysušily federální intervenční prodeje nafty s cílem snížení ceny v době před volbami do Kongresu. Madurova vláda dostala za dodanou ropu zpět peníze, které jí v minulosti již dávno patřily. Nové obchody však znamenají konec starých sankcí.

Venezuela je dnes jednou z kandidátských zemí ucházejících se o členství ve skupině BRICS. Na summitu v Johannesburgu bylo plné členství od roku 2024 nabídnuto Argentině. Přihlášku do sdružení si však 24. 8. 2023 podalo i Mexiko. Klaus Lehmann ve svém článku v NachDenkSeiten upozornil na zajímavou souvislost. Jen za první polovinu roku 2023 bylo proti Mexiku podáno 8 mezinárodních arbitrážních žalob, které se opírají o texty zakotvené ve smlouvě o Severoamerické zóně volného obchodu NAFTA. Některé spory mají zcela absurdní žalobní petit. Kanadská těžební společnost First Majestic požaduje půl miliardy dolarů jako kompenzaci za bankrot své dceřiné společnosti Primero Empresa Minera, která vyhlásila úpadek kvůli vyměřenému nedoplatku daně.

Společnosti Enerflex US Holdings Inc. a Exterran Energy Solutions požadují po Mexiku po 120 milionech USD jako odškodné za úpadek svých dceřiných firem, které šly do insolvence poté, kdy je mexické státní soudy odsoudily k vyplacení náhrad za poškození zdraví zaměstnanců v důsledku zanedbání bezpečnosti práce.

Americká společnost Access Business Group LLC, jejíž dceřinou společností je výrobce potravin Nutrilite, žaluje Mexiko za vyvlastnění 280 hektarů zemědělské půdy, které bylo provedeno podle dekretu prezidenta Lázara Cárdenase z roku 1939. Vrcholem absurdity je že žaloba Kanadské těžařské společnosti Silver Bull Resources, Inc. také zaútočila na Mexiko prostřednictvím své americké pobočky. Provozuje důl Sierra Mojada ve státě Coahuila s bohatými nalezišti stříbra, olova a zinku. Společnost tvrdí, že do dolu

nemá přístup, protože je blokován místními komunitami, které těžbě zabránily pomocí společných soudních žalob kvůli vypouštění jedovatých látek do řeky a zemědělské půdy.

Obchodní organizaci BRICS spolu s Ruskem a Čínou před lety založila i Brazílie. Její současný prezident Luiz Inácio Lula da Silva je jedním z hlavních stoupenců dedolarizace mezinárodního obchodu. Rozvojovou banku BRICS vede bývalá brazilská prezidentka Dilma Rousseffová.

